

Hieronim Szczegółą

Z BADAŃ NAD TOPONIMIĄ ŚRODKOWEGO NADODRZA

Studia nad nazewnictwem miejscowości na obszarze Polski Zachodniej to niesłychanie frapujące zajęcie nie tylko dla językoznawcy, ale dla każdego miłośnika przeszłości i regionalisty. Skłania do takiej refleksji chociażby zestawienie kilku przykładów ewolucji nazw czy wręcz ich zamiany¹:

1290 Przedemost	1936 Priedemost	1941 Vorbrücken	1945 Przedmoście
1345 Gorka	1936 Gurkau	1941 Biskmarckshöhe	1945 Górka
1245 Cridlowice	1936 Creidelwitz	1941 Lindensch	1945 Krzydłowice
1305 Dobrseiowitz	1936 Doberwitz	1941 Gutendorf	1946 Dobrzejowice
1323 Grabik	1936 Grobig	1941 Kaltenfeld	1945 Grabik
1305 Zameczno	1936 Samitz	1941 Buschacker	1945 Zameczno
1432 Komornik	1936 Kummernick	1941 Eichbach	1945 Komorniki
1254 Clembanovici	1936 Klemnitz	1941 Roggendorf	1945 Kłębanowice
1305 Leschowiczi	1936 Leschkowitz	1941 Fähreichen	1945 Leszkowice
1331 Trebitsch	1936 Trebitsch	1941 Rodetal	1945 Trzebcz
1290 Jaczow	1936 Jätschau	1941 Friedenshagen	1945 Jaczów
1357 Wilcow	1936 Wilkau	1941 Wolfau	1945 Wilków
1305 Crzepowo	1936 Schrepau	1941 Schwarztal	1945 Krzepów

Powyższe nazwy pochodzą z okolic Głogowa, ale podobne przykłady możemy znaleźć i gdzie indziej. A nie są to bynajmniej wszystkie postaci nazw, bo trzeba jeszcze dodać przejściowe nazwy z lat 1945-1946, gdy nie było jeszcze oficjalnych nazw miejscowości, zwłaszcza dla wsi.

Swoje uwagi opieram na przykładzie obszaru tzw. Ziemi Lubuskiej z okresu, gdy nazwą tą obejmowano województwo zielonogórskie (1950-1975). Obszar ten, składający się z kilku historycznych regionów (Dolny Śląsk, Wielkopolska, Brandenburgia, Łużyce), stanowi wyjątkowo wdzięczny teren dla badań toponimicznych.

Najstarsze nazwy miejscowości na tym obszarze, powstałe do końca XV wieku, a obejmujące ponad 50% miejscowości, miały w zdecydowanej większości pierwotną postać polską lub słowiańską, co podkreślali wszyscy nie-

¹ H. S z c z e g ó ł ą, *Germanizacja nazw obecnego województwa zielonogórskiego w latach 1937-1941*, „Rocznik Lubuski”, t. III, Zielona Góra 1962. Zob. też: J. B l a s c h k e, *Geschichte der Stadt Glogau und des Glogauer Lander*, Glogau 1913, s. 21-23.

mieccy autorzy monografii regionalnych². Nazwy te uległy stopniowemu dostosowaniu do wymowy niemieckiej, niemniej zachowały aż do XX wieku swój pierwotny rdzeń polski lub łużycki.

Prawdziwą rewolucję nazewniczą przeprowadziły dopiero władze hitlerowskie w latach 1937-1938, kiedy jednorazowo wymieniły setki nazw historycznych na zupełnie nowe³.

A oto szereg przykładów tej nazewniczej twórczości z b. powiatów głogowskiego, sulechowskiego i zielonogórskiego⁴:

Germanizacja nazw miejscowości b. powiatu głogowskiego w latach 1937-1941

Nazwa z 1936 r.	Nazwa z 1941 r.	Obecna nazwa polska
Altstrunz	Deutscheck	Stare Strącze
Bautsch	Ehrenfeld-Krone	Bucze
Beichau	Oderhorst	Biechów
Beitsch	Hangwalde	Bycz
Bielawa	Lindenzanz	Bielawy
Bösau	Friedrichslager	Bodzów
Denkwitz	Buchenhang-Wiesenthal	Dankowice
Doberwitz	Gutendorf	Dobrzejowice
Drogelwitz	Eichendamm	Drogłowice
Druse	Wiesenbusch	Droże
Goile	Rochenheide	Gola
Golgowitz	Eberwald-Eichendamm	Gołkowice
Grabig	Kaltenfeld	Grabik
Grochwitz	Heidegrund	Grochowice
Gross Gräditz	Hochkirch Burgdorf	Grodziszcze
Gross Würbitz	Dreidorf	Wierzbnice
Gurkau	Bismarckshöhe Nord	Górka
Gusitz	Schenkfeld	Guzice
Gustentschel	Hahnenfeld	Kurowice
Oglowitz	Vorwerk Roggenfelde	Iglowice
Jätschau	Friedenshagen	Jaczków
Kattschütz	Würchland	Kaczyce
Klautsch	Seehagen	Klucze
Klein Gräditz	Niederfeld	Grodziec Mały
Klein Würbitz	Weidendorf	Wierzbiczki
Klemnitz	Roggendorf	Kłębanowice
Kosiadel	Dammfeld-Grünau	Kozie Doły
Kotzemeuschel	Dammfeld	Chociemyśl
Kottwitz	Nieder Fähreichen	Kotowice
Krempine	Aufzug-Neuacker	Krepcina

² Por. np. J. B l a s c h k e, *op. cit.*; F. M a t u s z k i e w i c z, *Geschichte der Stadt Sprottau*, Sprottau 1908, s. 25 i in.: A. F ö r s t e r, *Geschichtliches aus den Dörfern des Grünberger Kreises*, Grünberg 1905.

³ *Ämtliches Gemeindeverzeichnis für das Deutsches Reich auf Grund der Volkszählung 1939*, Berlin 1940.

⁴ H. S z c z e g ó ł a, *op. cit.*, s. 323-325.

Kriedelwitz	Lindenbach	Krzydlowice
Krolkwitz	Weissfurt	Królikowice
Kummernick	Eichbach	Komorniki
Kutschwitz	Vorwerk Gutendorf	Kopciowice
Leschkowitz n. Kottwitz	Fähreichen	Leszkowice
Leschkowitz	Ober Fähreichen	Leszkowice Górne
Malschwitz	Wiesenberge	Maloszowice
Mangelwitz	Buschacker-Eschenhagen	Domaniowice
Mossowitz	Brückenfeld	Moszowice
Musternick	Herzogtal	Moskorzyn
Neu Quilitz	Neu Marienquell	Kwieliczki
Neu Wilkow	Neu Wolfau	Nowy Wilków
Nieder Polkwitz	Sandhofen	Polkowice Dolne
Nosswitz	Ursteten	Nosocice
Ober Zarkau	Ober Wersten	Żarków Górny
Polkwitz	Heerwegen	Polkowice
Porschütz	Altwaser-Wiesengrund	Proszyce
Priedemost	Vorbrücken	Przedmieście
Pürschen	Würchland	Piersna
Quaritz	Oberquell	Gaworzycze
Quilitz	Marienquell	Kwielice
Rauschwitz	Rauschenbach	Raszowice
Rietschütz	Roggenfelde	Rzeczyca
Salisch	Hinterwald	Zalesie
Samitz	Buschacker	Zameczno
Schlawa	Schlesiersee	Sława
Schloin	Ziebern-Weizenau	Słone
Schmarsau	Friedenschagen-Vogtshagen	Smardzów
Schrepau	Schwarztal	Krzepów
Sieglitz	Bismarckhöhe	Szczyglice
Tarnau	Dornbusch	Tarnówek
Tschirmitz-Wegnersau	Ehrenfeld	Czerńczyce
Tschopitz	Klettental	Sobczyce
Tschepplau	Lengemark	Krzepielów
Trebitsch	Rodetal	Trzebacz
Weckelwitz	Grünbach	Wiedkowice
Weichnitz	Henzegrund	Witanowice
Weidisch	Ursteten	Widziszów
Wilkau	Wolfau	Wilków
Würchwitz	Haselquell	Wierzchowice
Zarkau	Wersten	Żarków
Zerbau	Lerchenberg	Serby
Zöbelwitz	Friedrichslager-Zöbeln	Sobolice

Germanizacja nazw miejscowości powiatu zielonogórskiego w latach 1937-1941

Nazwa z 1936 r.	Nazwa z 1941 r.	Obecna nazwa polska
Drentkau	Beatental	Drzonków
Drehnow	Dorotheenhof Vw.	Drzeniów
Deutsch Nettkow	Strassburg a. d. Oder	Nietkowice
Droniki	Fleiswiese	Droniki

Droschkau	Feldmühle	Droszków
Gebietze	Siedlersruh	Gębice
Gross Dobritsch	Grossboberau	Dobroszów Wielki
Janny	Fliederthal	Jany
Läsgen	Jarkeshaus	Laski
Lupitze	Ostweide	Lupice
Niebusch	Bergewald	Niwiska
Ochelmühle	Sturmmühle	Ochlinek
Paganz	Kleinwiesdorf	Pajęczno
Popowitz	Gutental	Popowice
Saabor	Fürsteneich	Zabór
Sawade	Eichwaldau	Zawada
Tschirkau	Rehwalde	Sterków
Wilze	Wolfsheide	Wilcze
Woitschke	Schaferberg	Wysokie

Germanizacja nazw miejscowości powiatu sulechowskiego w latach 1937-1941⁵

Nazwa z 1936 r.	Nazwa z 1941 r.	Obecna nazwa polska
Alt Jaromierz	Alt Hauland	Jaromierz Stary
Chwalim	Altreden	Chwalim
Gross Posemukel	Gross Posenbrück	Podmokle Wielkie
Hohweltze	Gobelsdorf	Belcze
Jeschane	Seeblick	Jesionka
Karschin	Grosssheiden	Karszyn
Karsch Vw.	Fiedlershorst	Karszynek
Klein Posemukel	Klein Posenbrück	Podmokle Małe
Kramzig	Kremmensee	Stare Kramsko
Neu Jaromierz	Neu Hauland	Jaromierz Nowy
Neu Kramzig	Kleisdorf	Nowe Kramsko
Podligar	Obraberg	Podlegórz
Polame	Borkenhag	Połomie
Polke	Waldhorst	Pólko
Radewitsch	Frühtenau	Radowice
Sedczyn	Eichenbaum	Siadca
Striemehne	Kiefernhorst	Strumiany
Schoslawe	Rehfelde	Susłów
Schosnoske	Wiesenu	Sosnówka
Tschieherzig	Odereck	Cigacice
Woynowo	Reckenwalde	Wojnowo

Czynnikiem zupełnie wyjątkowym było zjawisko masowego niemieczania nazw w powiecie głogowskim. Na 109 nazw zmieniono w latach 1937-1938 nazwy w 75 wypadkach, co stanowi 64,2% miejscowości. Zniemczono prawie

⁵ W. Pasterniak, *Nazwy miejscowości powiatu sulechowskiego*, „Rocznik Lubuski”, t. I, Zielona Góra 1959, s. 108.

wszystkie nazwy, które zawierały jeszcze jakieś pierwiastki języka polskiego⁶. Z historycznych nazw pozostawiono tylko Głogów i Bytom.

Pierwszy pisał na ten temat szerzej prof. Stanisław Urbańczyk już w 1950 roku⁷. Warto tu dodać, że wprowadzone wówczas nazwy nie przyjęły się i nie były akceptowane — nawet wśród miejscowych Niemców, którzy po wojnie w publikacjach i mapach wrócili do nazw sprzed 1936 r.

Następną rewolucję nazewniczą przeprowadzili już Polacy po zakończeniu II wojny światowej. Od marca 1945 roku zaczęli na ten teren przyjeżdżać polscy osadnicy, początkowo z miejscowości przygranicznych, a w maju — czerwcu również z głębi Polski. Od maja 1945 r. zaczęły przyjeżdżać transporty z tzw. repatriantami ze wschodu, a więc Polakami z Wileńszczyzny, Podola, Wołynia, zmuszonymi opuścić te ziemie, przyłączone wcześniej do ZSRR.

Nowi mieszkańcy ziem nad Odrą i Nysą zastali tu nazwy niemieckie. Jak najdłuższym utrzymaniem nazw niemieckich były zainteresowane wojskowe władze radzieckie, gdyż dysponowały one jedynie mapami z nazwami niemieckimi.

Nowi mieszkańcy, kierując się względami praktycznymi — nie czekając na oficjalne decyzje — tworzyli nowe nazwy.

Nowe nazwy dadzą się podzielić na kilka grup:

- tworzone nazwy zbliżone do polskich, np.: *Ognitz* pol. *Ognice* od *ogień* dziś *Ownice*, niem. *Karshin*, pol. *Kaszyn* lub *Kaszyno* dziś *Karszyn*;

- dosłownie tłumaczono nazwy niemieckie na polskie: np. *Bergvorwerk* - *Górny Folwark*, *Neudorf* - *Nowa Wieś*, *Grünwald* - *Zielony Las*, obecnie *Jesionka*. Takie kalki nazewnicze i złożenia w wielu wypadkach do dziś przetrwały jako oficjalnie używane;

- używano nazw niemieckich swoiście przekształconych, np.: niem. *Fahrhäusen* pol. *Fery*, niem. *Neu Tepperbuden* - pol. *Teperbudy*, obecnie *Uście*;

nadawano nazwy całkowicie odmienne od niemieckich, np.: *Aleksanderhof* - pol. *Niwka*;

nazywano miejsce poprawnie, zgodnie z historyczną postacią nazwy, np. *Głogów*, *Kramsko*, *Babimost*.

Znaczna część miejscowości miała wiele równocześnie stosowanych nazw, inne nazwy wielokrotnie dowolnie zmieniano. Równocześnie różne instytucje ustalały nowe „urzędowe” nazwy, np. Polskie Koleje Państwowe, różne ministerstwa, wojewodowie. Np. w dniu 19 czerwca 1945 r. ukazał się Biuletyn Urzędu Generalnego Pełnomocnika Rządu, który przyniósł pierwsze pol-

⁶ H. S z c z e g ó ł a, *op. cit.*, s. 322.

⁷ S. U r b a ń c z y k, *Polskość nazw miejscowych*, [w:] *Ziemia Lubuska*, red. M. Szczyński i S. Zajchowska, Poznań 1950, s. 203.

skie nazwy dla większych miejscowości Ziemi Odzyskanych. Zawierał on m. in. 26 nazw ówczesnego powiatu szprotawskiego⁸.

Nazwa z Biuletynu nr 1	Obecna nazwa urzędowa
Stara Jabłonna	Stara Jabłona
Bobrowice	Bobrowice
Bukowiec	Bukowica
Goświnów	Gościszowice
Harta	Borowina
Zimna Brzeźnica	Zimna Brzeźnica
Polkowiczki	Polkowiczki
Kurtenice	Kartowice
Krępa	Krępa
Łabochów	Lubiechów
Małenice	Małomice
Moczelin	Mycielin
Miłkowo	Miłaków
Dolna Sucha	Sucha Dolna
Dolny Lesin	Leszno Dolne
Nowa Jabłonna	Nowa Jabłona
Górny Lesin	Leszno Górne
Przemkowo	Przemków
Rutyń	Rudziny
Szkodowo	Śliwnik
Szprotawa	Szprotawa
Żukowo	Żuków
Wysokie	Wysoka
Wichlice	Wiechlice
Czyżów	Cieciszów
Sieraków	Sieraków

Później uzupełniono wykaz „urzędowy” dla powiatu szprotawskiego jeszcze o nazwy:

Nazwa ustalona urzędowo	Nazwa obowiązująca w latach 1945-1948
Biernatów	Brzeziny
Bobrzany	Zbażewo
Chichy	Namysłów
Dziećmiarowice	Przybyszów
Dzikowice	Słowiany
Henryków	Henryków
Ilawa	Sowiny
Janowiec	Golcowa
Jędrzychówek	Janówek
Karpie	Morawsko
Łężyce	Mokradło
Międzylesie	Lasów

⁸ H. S z c z e g ó ł a, *Początki władzy ludowej w powiecie szprotawskim (1945-1947)*, Zielona Góra 1962, s. 23.

Młynów	Młynowo
Niegostawice	Walcerzowice
Nowa Kopernia	Puszczykowo
Ostaszów	Podgórze
Pasterzowice	Bogaczewo
Piotrowice	Żabie
Przeclaw	Oleśnica Dolna
Puszczyków	Puszczykowo M.
Siecieborzyce	Domaradz
Szklarki	Plaszczyzna
Szprotawka	Splawie
Wielkocin	Pokrzywno
Witków	Witkowo

Łącznie w b. powiecie szprotawskim 14% nazw z lat 1945-1948 było identycznych z ustalonymi później przez KUNM. Tak duży odsetek nazw tymczasowych rodzi postulat opracowania *Słownika tymczasowych nazw miejscowych Ziemi Odzyskanych z lat 1945-1950*. Słownik taki potrzebny jest nie tylko ze względów poznawczych, ale również praktycznych. Wiele osób ma bowiem dokumenty (akty urodzenia, ślubów, świadectwa szkolne, dokumenty pracy) wystawione w miejscowościach, których już od 50 lat nie ma na mapach.

Tymczasowe nazwy nadano też wielu miastom np. *Kobyła Góra* (Gorzów Wlkp., nazwa ta jednak bardzo szybko zniknęła), *Zemsz* (Lubsko), *Cielęcín* (Sulęcín), *Żóraw* (Żary), *Żegań* (Żagań), *Gęsin* (Jasień). Rzekę Nysę nazywano początkowo *Nissa* - ta postać występuje na pierwszych mapach i w publikacjach z lat 1945-1946.

Dopiero słuszny protest uczonych położył kres takiemu stanowi rzeczy⁹. W początkach 1946 r. Ministerstwo Administracji Publicznej i Ministerstwo Ziemi Odzyskanych powołały Komisję Ustalania Nazw Miejscowych, która objęła kierownictwo w pracy nad przywróceniem właściwej szaty toponomastycznej Ziemi Odzyskanych oraz skoordynowała prace naukowców pracujących już wcześniej na tym polu w ramach Instytutów Bałtyckiego, Śląskiego i Zachodniego. Do grudnia 1950 r. KUNM zakończyła swoją olbrzymią pracę. W miarę postępu prac wyniki ogłaszano w „Monitorze Polskim”. W ten sposób ustalenia nabrały mocy prawnej, a ich łamanie podlega karom administracyjnym.

Nazwy ustalone przez KUNM, opublikowane w „Monitorze Polskim” oraz w 1951 r. w dwutomowym słowniku przez Stanisława Rosponda¹⁰, spowodowały wiele nowych problemów, gdyż zarówno nowi mieszkańcy tych ziem, jak i urzędy zdążyły się już przyzwyczaić do nazw wprowadzonych

⁹ Por. m. in. artykuły prof. K. K o l a n i c z y k a: *Badania naukowe wobec konieczności chwili*, „Przegląd Zachodni”, t. II, 1, Poznań 1946; *O nazwy polskie na Ziemiach Odzyskanych*, „Przegląd Zachodni”, t. II, 6, Poznań 1946.

¹⁰ S. R o s p o n d, *Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej*, cz. I i II, Wrocław 1951.

przez siebie w latach 1945-1947. Łatwiej było ustalić i wprowadzić nazwy dla miast i dużych wsi (np. siedzib gmin lub stacji kolejowych) niż tysięcy małych miejscowości.

Np. dla województwa zielonogórskiego w granicach z 1950 roku KUNM ustaliła 2850 nazw. Tymczasem wykaz urzędowy „województki” wymieniał tylko nazwy 1113 wsi, 36 miast i 6 osiedli¹¹. Autorzy *Słownika nazw geograficznych Ziemi Lubuskiej* stwierdzili natomiast istnienie w terenie ok. 1800 nazw miejscowości. Autorzy oznaczyli w *Słowniku* nazwy, które mimo figurowania w „Monitorze Polskim” i na mapach wojskowych nigdy nie weszły w życie. Na różnice te składa się wiele przyczyn.

Dawny podział miejscowości na miasto, wieś, osadę, przysiółek wsi, stosowany np. przez Stanisława Rosponda, jest podziałem historycznym. Współcześnie nie używa go ani administracja, ani ludność, stosując podział nowy, odpowiadający dzisiejszym stosunkom społecznym, a mianowicie: miasto, wieś, ewentualnie osiedle.

Przysiółki i części wsi, których bardzo dużo podaje Rospond, traktując je często jako oddzielne osady, straciły w wyniku podziału administracyjnego z 1954 r. swoje prawne oparcie, gdyż włączono je do nowych jednostek administracyjnych. Nazwy tych przysiółków i części wsi w większości wypadków nigdy nie weszły w użycie mimo prawnych ustaleń. Przybyła na te tereny w 1945 r. ludność nie czuła potrzeby nazywania części wsi i przysiółków położonych w pobliżu danej miejscowości, co wynikało także z powierzchownej orientacji w terenie nowo przybyłych osadników. Współcześnie również występuje tendencja do globalnego nazywania miejscowości w pobliżu położonych. Tendencja ta wpłynęła niewątpliwie na to, że nazwy przysiółków i części wsi nie zostały przyjęte przez ludność mimo pewnego nacisku administracyjnego. Ponadto wiele wsi i przysiółków leżących w pobliżu miast zostało w wyniku rozwoju procesu urbanizacji włączonych do miast.

Komisja Ustalania Nazw Miejscowości nazwała też wiele osad, przysiółków, folwarków i leśnictw, zniszczonych w czasie wojny i rozebranych po wojnie.

Przy okazji badań terenowych autorzy *Słownika* ustalili, że mimo upływu ponad dziesięć lat od ustalenia nowych nazw nadal w oficjalnym użyciu było ok. 70 nazw nieprawidłowych. Najbardziej znacznym przykładem była używana nadal nazwa *Hersztap* dla dużej gminnej wsi, mimo że urzędowa nazwa brzmiała *Niedrzwica Nowa* (niem. *Hermsdorf*, dziś woj. gorzowskie). Także będąca dotąd w użyciu nazwa *jezioro Niesulickie* winna brzmieć *Niesłysz*¹².

¹¹ W. Pasterniak, H. Szczegół, *Słownik nazw geograficznych Ziemi Lubuskiej*, Zielona Góra 1963, s. 4.

¹² I b i d e m, s. 5; W. Pasterniak, *Współczesne problemy nazewnictwa geograficznego*, „Rocznik Lubuski”, t. III, Zielona Góra 1962, s. 90-94.

Najwięcej nieprawidłowości dotyczyło zniekształcenia końcówek, np.:

Janowice	-	Janowiec
Brzostów	-	Brzostowa
Buczyna	-	Buczyny
Węgrzyniec	-	Węgrzynice
Chelmice	-	Chelmica
Kłębiny	-	Kłębina
Ludzisławice	-	Ludzisław
Łąki	-	Łąkie
Matuszewice	-	Matuszowice
Dobrosłów	-	Dobrosulów

Prawidłowe nazwy podano w drugiej kolumnie.

Po ukazaniu się *Słownika* władze wojewódzkie zaleciły zmianę nazw nieprawidłowych, jednak długo jeszcze np. wiele Państwowych Gospodarstw Rolnych używało nazw nieprawidłowych.

Na wniosek władz powiatowych KUNM zmieniła w 1953 r. nazwy *Niemaszchleba* (pod Gubinem) na *Chlebowo* oraz *Niemaszchleba* (pod Tuplicami) na *Chlebice*. *Niemaszchleba* w pow. gubińskim występowało już pod tą postacią w 1305 r. (*Nymaschleb*), a jeszcze w 1937 r. miało postać *Niemaschkleba*. Dopiero po roku 1937 zmieniono tę łużycką nazwę na *Lindenhein*.

Równie interesujące są studia nad nazwami fizjograficznymi, nazwami rzek i jezior. Tu również okazuje się, że wiele nazw ustalonych przez KUNM nie przyjęło się, natomiast są w obiegu nazwy ustalone przez przybyłych w 1945 r. nowych mieszkańców tych ziem, bez związku z wcześniejszymi nazwami niemieckimi.

Odrębny problem stanowią badania nad słownikiem etymologicznym i historycznym nazw Środkowego Nadodrza. Dotąd opracowano jedynie nazwy miast oraz część nazw wsi byłego pogranicza Wielkopolski. Przed laty podjęto także próbę przebadania najstarszych nazw tego obszaru publikując słownik etymologiczno-historyczny 450 nazw b. województwa zielonogórskiego w granicach do 1975 roku¹³. Historyków i językoznawców czeka tu jeszcze wiele niespodzianek¹⁴.

¹³ W. Pasterniak, H. Szczęgół, *Sprzed 1000 lat*, „Gazeta Zielonogórska” 1960-1963.

¹⁴ Już po napisaniu niniejszego artykułu, ukazała się interesująca praca Marii Wagińskiej-Marzec pt. *Ustalenie nazw miejscowości na Ziemiach Zachodnich i Północnych [w:] Wokół niemieckiego dziedzictwa kulturowego na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, Poznań 1997, s. 369-316), która poszerza omawianą problematykę.

Hieronim Szczegóła

**AUS DEN FORSCHUNGEN DER TOPONIMIE
DES MITTELODERGEBIETES**

Die Ortsnamen auf dem Gebiet Westpolens bilden den Gegenstand des Interesses nicht nur der Sprachwissenschaftler und Historiker, sondern auch der Regionalisten und Freunde der Vergangenheit. Die ältesten Toponyme im Lubusz-Land, die bis Ende des 15. Jahrhunderts entstanden, hatten in der entscheidenden Mehrheit die polnische oder slawische Form. Diese Namen haben sich allmählich der deutschen Aussprache angepaßt, aber trotzdem war bis ins 20. Jh. ihr ursprünglicher polnischer, oder sorbischer Stamm erhalten geblieben. Die radikale Germanisierung dieser Namen erfolgte in den Jahren 1937-1938, was die Beispiele aus dem ehemaligen Kreis Glogau (Głogów), Züllichau (Sulechów), Grünberg (Zielona Góra) bestätigen. Die Ortsnamen wurden auf diesen Gebieten nach der Beendigung des II. Weltkriegs von den Polen repolonisiert. Bis Dezember 1950 beendete die Kommission zur Festlegung der Ortsnamen ihre Arbeit, die von dem Ministerium der Öffentlichen Verwaltung berufen worden war. Infolgedessen wurden die festgelegten Ortsnamen in Monitor Polski und 1951 in dem zweibändigen Wörterbuch von Stanisław Rospond veröffentlicht.